

ישיבת פריה

יוצא לאור ע"י בית ההוראה "מעין טהור"

עלון מס' 7 - חודש אדר 1 תשפ"א

בית ההוראה

מעין טהור

ע"ש מרן הראש"ל רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל

בנשיאות מורנו הגאון הנדול ר' ברוך שרגא שליט"א
בראשות הרה"ג ר' יעב נסיר שליט"א

המסיימים סעודת פורים ופונים לקיים

שמחת היום בשירים וריקודים נדת,

הנכון שיקדימו לברך ברכת המזון קודם הריקודים

ומוכח כנ"ל. וכן הלשון בסמ"ג (עשין כז) ובסמ"ק (מצוה קט).
 וכן נראה מדברי האהל מועד (דרך ח' דיני בהמ"ז נתיב ח'). ואף
 מרן בשלחן ערוך (שם) שכתב: עד אימתי יכול לברך עד
 שיתעכל המזון שבמעיו, וכמה שיעורו כל זמן שאינו רעב
 מחמת אותה אכילה. ומשעה שהתחיל להיות רעב אע"פ שלא
 נתעכל עדיין לגמרי כנתעכל לגמרי דיינינן ליה, ע"כ. ולא נקט
 לשון "שכח" וכיו"ב, מ"מ נראה שחוזר על מה שכתב בתחילת
 הסימן בסעיף א': "מי שאכל במקום אחד ושכח לברך שם או
 הזיד ולא בירך שם וכו'". וכן נראה מלשון הכותרת בריש
 הסימן בש"ע סי' קפד בדפוסים הישנים שהלשון: "ועד כמה
 יכול לברך מי ששכח ולא בירך". ומבואר כנ"ל. [ועי' בש"ך
 בחו"מ סי' שפו סק"ד שמבואר שהבין שמרן הש"ע גופיה הוא
 שכתב הכותרות בש"ע. וכן הבין הג"ר אהרן אלחדיף בשו"ת
 כפי אהרן חו"מ סי' ד דף כד ע"א, ובשו"ת שמחת כהן ח"ו
 בסופו כלל לד, ועוד. מיהו עי' בס' ארץ חיים סתהון סי' תרה
 אות א, וכן מרן ראש הישיבה הגר"מ מאזוז שליט"א פקפק
 בדעה זו שיצאו הכותרות מתח"י מרן הש"ע עצמו]. וכ"כ
 המשנה ברורה בפירושו (שם ס"ק טז) שדברי מרן השלחן
 ערוך שכתב: "עד אימתי יכול לברך". זה חוזר על מי ששכח
 ולא בירך שדיבר המחבר לעיל. ובאמת שנראה שזה מה
 שהוקשה למשנה ברורה, מדוע אינו מברך מיד?, ולכן ביאר
 שדברי מרן השלחן ערוך חוזרים על מי ששכח. וכ"כ הלבוש
 (שם): ועד אימת מברך "אם שכח" וכו'.

ולפי האמור כל מחלוקתם של ר' יוחנן וריש לקיש אינה אלא
 בדיעבד ובאופן ששכח וכיו"ב, אבל לכתחילה נראה ששניהם
 מודים שצריך לברך מיד ועל כל פנים בתוך שיעור של 72
 דקות כדלעיל. וכן אפשר שיש בהמתנה מלברך חשש משום
 "היסח הדעת", [ואף שבדיעבד היסח הדעת לא מזיק לברך
 ברכה אחרונה. מ"מ לכתחילה יש לחוש שלא להסיח דעת אף
 בברכה אחרונה]. ועוד יש לחוש שיעבור זמן עיכול, ובפרט
 שבכל מאכל יש שיעור אחר בעיכול- יש מאכלים קלים
 לעיכול ויש שלוקח זמן רב עד שמתעכלים- וכן אצל בני אדם
 יש אנשים שהעיכול אצלם מהר ויש לאט כי כל אחד גופו
 שונה, וכן הדבר שונה בימים החמים או הקרים, וכן יש זמנים
 שהאדם מתאמץ הרבה בפעולה ונעשה רעב מהר, ויש שיושב
 בטל וכל כיו"ב כידוע, ואם כן כיצד ידע עד אימת ישאר שבע.
 וראה להרב ערוך השלחן (שם סעיף ז-ח) שכתב ששיעור
 עיכול קשה לשערו, ובפרט ששיעור עיכול הוא תחילת

הלכה למשה

הלכות אקטואליות ומעשיות
מתוך סדרת הספרים שו"ת הלכה למשה

מאת הרב **יניב נסיר שליט"א**
ראש בית ההוראה ומח"ס שו"ת הלכה למשה
ומו"ץ דק"ק מחנה אפרים

דבר המצוי הוא ביום הפורים, שאחר שמסיימים סעודת היום
 כהלכה, כטוב לב המסובים ביין, מפנים השלחן ומסלקים ידם
 מן האכילה, הן מפת והן משאר פרפראות, ופונים לקיים
 שמחת החג בשירים ומחולות במשך כמה שעות, וכפי
 שיבואר להלן, טוב ונכון לברך ברכת המזון קודם שימשיכו
 בשמחה ובריקוד, כי לכתחילה יש לברך ברכת המזון תוך
 שיעור 72 דקות, ורק באופן שלא בירך מיד וכגון ששכח
 וכיו"ב יכול לברך כל שהוא שבע ולא התעכל המזון שבמעיו,
 או באופן שממשיך באכילת פרפרת וכיוצא. שהרי במשנה
 ברכות (נא): שנינו: מי שאכל ושכח ולא בירך עד מתי יכול
 לברך?, עד כדי שיתעכל המזון שבמעיו. ובגמרא (נג): נחלקו
 ר' יוחנן וריש לקיש עד כמה זמן שיעור עיכול?, רבי יוחנן
 אמר כל זמן שהאדם אינו רעב, וריש לקיש אמר כל זמן
 שבאדם עדיין צמא מחמת אכילתו. והקשתה הגמרא שהרי
 במקום אחר ריש לקיש אמר ששיעור עכול הוא "כדי להלך
 ארבע מילין" (72 דקות). ותירצה הגמרא: "כאן באכילה
 מרובה כאן באכילה מועטת". ופירש רש"י שבאכילה מרובה
 השיעור עד 72 דקות. ומבואר שלפי ריש לקיש הזמן
 המאוחר ביותר לברך באכילה מרובה וגדולה הוא 72 דקות.
 והתוספות (שם ד"ה באכילה) חלקו על רש"י בהבנת דברי
 ריש לקיש, ופירשו ההיפך שבאכילה מרובה השיעור הוא כל
 עוד שהוא צמא מאותה אכילה, ובאכילה מועטת עד 72
 דקות. למעשה הרמב"ם (פ"ב מהל' ברכות הי"ד), ומרן
 בשלחן ערוך (סי' קפד סעיף ה) פסקו כדעת ר' יוחנן
 שהשיעור שאפשר עוד לברך, הוא כל זמן שהאדם אינו רעב.
 וכן פסקו כל הפוסקים, שהרי הלכה כר' יוחנן.

אלא שהנה המעיין בדברי המשנה והראשונים ראה יראה
 שנקטו לגבי הזמן המאוחר שיכול לברך לשון "דיעבד", כגון
 "מי ששכח ולא בירך" וכיו"ב. שהרי במשנה שנינו: "מי שאכל
 ושכח ולא בירך", נחלקו בית שמאי ובית הלל אם חוזר
 למקומו הראשון לברך או לא. ועל אותו מקרה המשיכה
 המשנה לשאול: "עד מתי יכול לברך?", וענתה עד שיעור
 עיכול. וכן נראה ממה שכתוב במשנה "ויעד מתי מברך,
 בוא"ו החיבור, שמשמע שמה שכתוב בתחילת המשנה
 "שכח", חוזר גם כן על שורה זו. וכן מבואר בלשון הרמב"ם
 בפירוש שכתב: מי שאכל "ושכח" ולא בירך, אם נזכר קודם
 שיתעכל המאכל שבמעיו חוזר ומברך, נתעכל המזון שבמעיו
 אינו חוזר ומברך. וכן אם נעלם ממנו ולא ידע אם בירך או לא
 בירך חוזר ומברך והוא שלא נתעכל המזון שבמעיו, עכ"ל.

עיכול. ועוד שאיננו יודעים בדיוק לשער מהי אכילה מרובה ומיה מועטת. ומ"מ בתוך 72 דקות בודאי יכול לברך. ומבואר מדבריו שלכתחילה יש ליהזר בזה כמה שאפשר לברך בתוך שיעור 72 דקות. בין אכילה מרובה ובין אכילה מועטת. וע"ע להרב בגדי ישע (סי' קפד) שכתב שאנו שאיננו בקיאים כל כך בשיעורים לשער יפה, כתב האבודרהם שיכול לשער עד 72 דקות. ועוד דזריזין מקדימין למצוות [אלא שאם השלחן ערוך לפניו, ולא החליט בדעתו לסיים, אין לחוש לזה. ע"י בסה"ק ח"ב סי' כא].

ובאמת שגם בסברא נראה כן בפשטות, שכן כיצד ניתן לתת מלכתחילה שיעור לברכת המזון דאורייתא- עד שיהיה רעב שוב. שהלא האדם שאוכל אינו יכול לדעת בודאות מתי יפוג לו השבע ויבוא הרעב, וא"כ כיצד יכול לחכות לכתחילה בברכת המזון דאורייתא, עד שיגיע זמן זה? אמנם מובן הדבר שבדיעבד ששכח ולא בירך וכל כיו"ב, ועומד עתה הוא בשאלה גבי מצבו הנתון אם יברך או לא, שנורה לו שיבדוק עתה בעצמו האם הוא עדיין שבע או לא, אבל לכתחילה קשה לומר שקבעו חכמים לאדם לשער לפי זה, אחר שהוא לא יכול לדעת מתי יקרה זה כנ"ל, ובפרט שבכך הוא יכול לאבד את ברכתו- ברכה מדאורייתא. ולענ"ד היא סברא ברורה.

וכן העיר המגן אברהם (שם סק"ט): ובסעודות גדולות לפעמים יושבים ארבע או חמש שעות קודם שמברכין, ואינו נכון לדעת רש"י, "ולכן יש לברך מיד", ויש לומר כיון שעוסקים בשתיה ובפרפראות נחשב כמו שלא נתעכל המזון עדיין. ומבואר שכל שלא ממשיכים באכילת פרפרת (מיני מזונות וכדו') או בשתיה יש לברך מיד. ואת דברי המגן אברהם הביאו רבים מהאחרונים להלכה [ומהם: הג"ר אברהם פריסקו בספר בירך את אברהם (סי' כט אות ד). והכפ החיים (שם ס"ק לא), והבית מנוחה (אות י'), והדרך החיים (אות ג). והכה"ח גם הוסיף על ישובו של המג"א שכתב שסומכים על המשך אכילת פרפת וכיו"ב: ומ"מ לכתחילה יש ליהזר שלא לשהות כל כך או לאכול כזית פת [מלבד הפרפרת שממשיכה את הסעודה] סמוך לברכת המזון. ולא הביא בזה חולק כלל. וראה עוד בספר קיצור ש"ע (סי' מד סעיף ח) שתב, בסעודות גדולות לפעמים יושבים בין האכילה לברכת המזון יותר מזמן זה, והיינו מפני שגם בינתיים עוסקים בשתיה ובפרפראות, ומכל מקום "הנכון שלא לשהות הרבה", עכ"ל. ומדבריהם מבואר כמו שנתבאר. (אלא שמשמע מדבריהם שבסעודה שמסתיימת תוך 72 דקות אין לחוש ולברך מיד. ולפי זה גם הרמב"ם שדבר דוקא בשכח, צריך לדחוק ולומר שמדבר בסעודה שנמשכת יותר מ72 דקות, ולכן צריך לברך מיד)].

ודע שכדברי רש"י הנ"ל בביאור הגמרא, כן כתבו גם הערוך (ערך "אכל") אלא שהוא חידש עוד שגם לדעת ר' יוחנן שההלכה כמותו, שאמר שהשיעור "כל זמן שהוא שבע", לא אמר ר' יוחנן כן אלא רק על סעודה קטנה אבל בסעודה גדולה הגבול האחרון הוא ב-72 דקות בלבד. ובאמת שכן נראה מדברי רש"י בפשטות, (ראה בספרי הקטן שם. וע"ע להגאון ר' יוסף ידיד הלוי בשו"ת ברכת יוסף ח"א אות ה' סימן ס שכתב שבמסופק אם רעב אחר שיעור 72 דקות לא יברך אלא אם כן יאכל עוד כזית פת, שספק הלכה כרש"י שאחר שיעור זה אינו יכול לברך, וספק שהוא רעב).

ומנל הנ"ל נמצינו למדים שלכל הדעות לכתחילה יש לברך מיד בסמוך אחר האכילה, ועל כל פנים בתוך 72 דקות, לחוש לשיטת רש"י, וכל דברי ר' יוחנן וריש לקיש ומחלוקתם היא רק בדיעבד כגון ששכח וכדו'. [וגם לא יועיל שאחד יזכיר לשני. שהרי עיקר החשש כאן אינו שמא ישכח, אלא שמא יעבור הזמן ויתעכל המזון שבמעיו, ואם כן הזכרת חבירו לא

תועיל כלל כי אינו "נמצא במעיו"]. אלא שאם סיום הסעודה קבוע מראש שיסתיים תוך ע"ב דקות (וכגון שאח"כ צריך לילך לעיסוקיו), וגם אינו אוכל אכילה מועטת שירעב ממנה תוך הזמן, נראה שאין חיוב לברך מיד.

ואיננו מעירים בזה על "מנהג העולם", שהרי בדרך כלל אחר הסעודה האדם אוכל פרפראות ופיצוחים ושותה שתיה או תה וקפה עם סוכר, ובזה אין לחוש כמו שכתב המגן אברהם ושאר הפוסקים- שהרי נמשך זמן העיכול, ובסעודה רגילה כגון ביום חול, בדרך כלל מיד אחר הסעודה מברך הוא ברכת המזון וממהר להמשיך בעסקיו וענייניו. וכן בחתונות היושבים ואינם רוקדים, עוסקים בשתיה וכדו'. והרוקדים באים מידי פעם בפעם ושותים דבר מה, ואין אדם שירקוד בחתונה למעלה משעה ברצף ולא ישתה דבר מה [ובד"כ גם אין מציאות של ריקודים במשך זמן רב כזה]. וא"כ אין כאן הערה על המנהג ולא כלום. וכל דברינו המה על דבר הלא מצוי שאדם יושב בטל או משוחח או רוקד מבלי לאכול או לשתות דבר מה, שיש לו להיזהר לכתחילה ולברך קודם שימשיך בעניינים אלו בכדי שלא יעבור עיכולו ונמצא מפסיד ברכה דאורייתא.

ומה שכתב האדמו"ר ממונקאטש בספר נמוקי אורח חיים (סי' תעד) שהמנהג שלא כדעת המג"א שהרי נוהגים בסעודה שלישית שעוסקים בדברי תורה ובזמירות כמה שעות ואין טועמין בנתיים. וכ"כ הגר"ח נאה בספר בדי השלחן (סי' מד ס"ק ה), הנה הרב נימוקי אור"ח רק יישב הנוהגים כן ולא אמר לנהוג כן לכתחילה. וכן מבואר מדברי הבדי השלחן שכתב "נראה שסומכין בזה". ובשו"ת ויען דוד וייס (ח"ד סי' יט אות א) הביא דברי הרב נימוקי אור"ח, וכתב שכן נהג האדמו"ר מסטמאר בסעודת הפורים (מנהגי רבינו סי' תקע"ז). ובספר זכור לאברהם- מנהגי האדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל (עמ' רסג), כתב שבסעודה שלישית זמן השהייה בין האכילה לברכת המזון היה יותר משיעור עיכול. וכתב שצריך לומר שהאדמו"ר סמך ע"ד האדמו"ר ממונקאטש הנ"ל. ובאמת שדבריהם ומנהגם, הוא באופן שאפילו בדיעבד א"א לברך לפי דעת מרן השלחן ערוך, שהלא הם מעידים שעובר זמן עיכול וודאי שהם רעבים, ובכל זאת הם סומכים שאפשר תמיד לברך בתוך שש שעות, וזוהי שיטה חדשה לגמרי. ונמצא שלשיטתנו שאיננו מקילים כלל לברך באופן שעובר זמן עיכול, אם כן יש לכתחילה לברך מיד וכדברי כל להקת האחרונים הנזכרת להלן, וברור. וגם היעב"ץ במור וקציעה (סי' קפד) הביא דברי המגן אברהם וכתב שהם נכונים, ומוכח שם מדבריו שרק באופן שאוכלים דבר מה כפרפרת וכיוצא בזה, מתיישב מה שלא מברכין מיד. וכן בספר שערי הברכה שטיצברג (פרק יד סעיף כו) פסק כן להלכה, ובמקורות הביא שכ"פ הגרי"ש אלישיב בקובץ תשובות (ח"א סי' כא) שלכתחילה אין להאריך יותר משעה וחומש (72 דק') אף בסעודות גדולות כיון שאיננו יודעים לשער זמן שיעור העיכול. וכ"כ הג"ר אהרן זכאי שליט"א בספר החופה והנישואין (סי' יט סעיף יב). וכ"כ הג"ר יהושע משה אהרונסון זצ"ל בעל שו"ת ישועות משה, (בהסכמתו לספר שהשמחה במעונו וילחלם, מהדורת תשנ"ב) להזהיר ע"ז בחתונות. וכ"כ בשו"ת לבושי מרדכי (או"ח ס"ג). וכן מבואר בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' כו) ובשו"ת הר צבי (ח"א סי' צו), ובשו"ת שובה ישראל (ח"א סי' כה) שנשאל גבי המסובים בשלחנות אדמו"רי"ם וכיו"ב במשך זמן רב מעת סיום סעודתם על מה הם סומכים. ובתשובתו האריך הרחיב לבאר שכל ההיתר לזה הוא רק באופן שאוכלים ביני וביני דבר מה כדברי המ"א, ועוד דן אם שתיה מועיל לזה, ע"ש. וראה עוד בשו"ת אבן ישראל פישר (ח"ח סי' פב) שנשאל גבי סעודת נישואין, אם כל

וזאת ליהודה

מאת הרב יהודה נסיר שליט"א
ראש כולל להוראה "עץ חיים"
ובית הוראה "אור יוסף"

מה יתרון לבעל הכשרון?

- "שלום, הרב יחזקאל?!"
- "וברכה, עם מי הכבוד?"
- "מדבר מנשה לוי, תראה כבוד הרב האמת שאני פגוע וגם קצת כועס על כבודו"
- "על מה ולמה ר' מנשה, בשל מה הסער הזה? יאמר לי כבודו ואבקש סליחתו"
- "למה הרב מזלזל בי?"
- "אני? מזלזל? חס ושלום!"
- טוב אולי לא בדיוק מזלזל, אבל מדוע כבודו לא מעריך אותי כמו את ר' מנחם כהן? האם כבודו יודע כמה פרגונים אני מקבל על הכישרון הגדול שלי, אפילו בישיבה תמיד אמרו שאני 'בעל כשרון'.
- תראה ר' מנשה, אמנם אין לי כלי המודד כשרונו של אדם, ומעולם לא התכוונתי למעט בהערכתו אל כבודו, אבל אני מודה שחונכתי מפי רבותי להעריך מאוד ואף להעריך את עמל התורה דווקא, אצלי, אם אראה אברך לומד בשקידה גדולה ומיוחדת או בעמקות ויסודיות למרות כוחות הנפש הגדולים וההקרבה הנדרשת לכך, אני פשוט נמס ומרגיש קטן מאוד על ידו, אבל הכישרון אף פעם לא תפס את לבי.
- אבל למה?! הרי הכשרון הוא מתנה משמים!
- בדיוק! תבין, תמיד רצים לנגד עיני דברי חז"ל "במי אתה מוצא חמאה של תורה במי שמקיא הלב שינק משדי אמו עליה", "שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה" (ברכות ס"ג ע"ב) "יגעת ומצאת תאמין" (מגילה ו' ע"ב), הרי חז"ל כמעט בכל מקום חזרו על דברים אלו ולימדונו שהכשרון הוא טוב כשהוא בא יחדיו עם העמל והיגיעה והחתיירה ללימוד ביסודיות, וכמו שאמרו בעצמם "לא יגעת, ומצאת, אל תאמין!" הרי שלולי היגיעה והטורח ובפרט בעסק התורה הרי זה כעורבא פרח, וכך חינכונו גדולי הדורות וכדבריו המפורסמים של מרן החזון איש זיע"א: "שכל סגולות לימוד התורה נאמרו על עמלה", "והעיקר לזכור לפני מי אתה עמל ולבלי להסיח דעת מזה" (קובץ אגרות חזו"א ח"א סימן ב') ועוד.
- שים לב, הרי גם את ילדנו אנו מחנכים בכל עת שלא להעריך ולהעריך איזה זמר שקולו ערב כזמיר, או שאר בעלי כשרונות. אנו אומרים להם: יפה הוא קיבל מתנה משמים, אבל מה חוץ מזה? מה הוא עושה עם זה? וכל שכן בלימוד התורה.
- אז לכבודו אין שום דבר אישי נגדי?
- חס ושלום!
- אה, אז טוב שהתקשרתי!

המסובים בסעודה חייבים לשמוע ז' ברכות שבסוף הסעודה. וקודם שהשיב לשואל האריך שאין נכון כלל המנהג הזה, כי יש חשש שיעבור זמן עיכול, וכתב דעל אף שיש חלק שנזהרים לאכול מידי פעם בפעם, מ"מ יש שלא נזהרים בזה ואתו לידי מכשול, ושמתעם זה נכון לתקן שמיד בסוף הסעודה יברכו ברכת המזון ואחר כך ימשיכו בסעודה, או שיעשו הסעודה בסוף זמן החתונה. וגם בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סי' קעה) כתב לדון בענין החתונות כנ"ל, וכתב שצריך ליזהר ולאכול דבר מה בין לבין כדברי המ"א הנ"ל. (רק שהוסיף לחדש שאף באופן שאפשר שיאכל דבר מה מועיל אף אם אינו אוכל. עי' מ"ש לדחות באורך בסה"ק ח"ב סי' כא).

ואם נסכם הדברים יוצא מכל הנ"ל שפשט המשנה בברכות (נא ע"ב) שכל הדין שמברך עד סוף זמן עיכול הוא רק בדיעבד ובאופן ששכח, ושכן כתבו בפירוש הרמב"ם והסמ"ג, וכן נראה משאר הראשונים. וא"כ לכל הדעות לכתחילה יש לברך מיד. ועוד שאף לעניין דיעבד, יש מהראשונים שסוברים שהוא רק עד שבעים ושתיים דקות [רש"י, הערוך והמאירי]. והמגן אברהם כתב שיש ליזהר ולחוש לדעת רש"י, וכן כתבו בספר בירך את אברהם פריסקו, והיעב"ץ, והכף החיים, והבית מנוחה והדרך החיים. והערוך השלחן, ובספר קיצור ש"ע, ובשו"ת לבושי מרדכי, והגרי"ש אלישיב, והרב שבט הלוי והרב הר צבי. וכן מתבאר מדברי הגר"י פישר והגר"מ שטרנבוך ועוד. ואף החולקים על זה [נימוקיאו"ח, והבדי השלחן]. לא כתבו שיש לנהוג כן לכתחילה ורק כתבו ליישב מנהגם [ועוד שאף הם מודים שמנהגם הוא דלא כהש"ע, שמקילים אף אחר שיעור עיכול, וא"כ ודאי שאין ראייה ממנהגם לדין וכנ"ל]. ועוד שיש הרבה אופנים בזה שיש חשש גם שמא ישכח לברך, וכגון שלא כולם מברכים בזמן אחד, או באוכל לבדו. וכן יש לחוש שלא ישים לבו לזמן שעובר ויעבור זמן עיכולו ויבטל מצות עשה מן התורה. **ולכן להלכה לכתחילה צריך לברך מיד בסיום אכילתו כל שלא אוכל דבר מה או שותה שום משקה. ועל כל פנים יש ליזהר לכתחילה ולברך בתוך שיעור שבעים ושתיים דקות. [אא"כ הוא אוכל סעודה שיודע שתפתיים בתוך שבעים ושתיים דקות ואוכל סעודה גדולה כנ"ל].**

וכן הסכים עמי בכל זה הגאון הגדול ר' ציון בוארון שליט"א חבר בית הדין הגדול, במכתב וז"ל: בענין ברכת המזון בשמחות ששוהין הרבה אחר שמסיימין בפועל את הסעודה, הנה דבריו ישרים ונכוחים ואין צורך להאריך בהן שבודאי כל ישר בעיניו יחזה שמלבד השחיה המרובה שהיא לפעמים מעבר לזמן שהאוכל מתעכל ובפרט שע"י הריקודים ואימוץ הגוף ויגיעתו מתעכל האוכל בזמן מועט יותר ומגיעים לקצת רעבון או הרבה... בודאי שמן הראוי לברך מיד בסיום הסעודה ואח"כ ירקדו כרצונם (כרצון החתן...).

וגם בעצם רבוי הריקודים לפני ברה"מ, הרי שהרבה מן המוזמנים יוצאים לדרכם בלא ברכת הזימון בעשרה או בשלשה, ומכ"ש בלי לשמוע ברכת חתנים (שנראה לכאורה שיש איזה חיוב לאוכלים בסעודה לשמוע ברכת חתנים). ובודאי שהדרך הנכונה מכל הסיבות הן מן החשש לעיכול המאכל לרוב באותו זמן ששוהים, והן מצד זה שרבים עוזבים בלא ברכת הזימון, וגם מצד זה שמסיימים את השמחה בשעה מאוחרת ומגיעים לבית בשעות מאוחרות מאד, ולא קמים לתפלה בזמן, ועוד שלמחרת בני הישיבה עייפים ביותר ומתבטלים מלימוד התורה, בודאי ובודאי שהנכון לברך כמה שיותר (בזריזות לקיום המצוה שהיא מדאורייתא) על אתר, וכל העם על מקומו יבוא בשלום. זה הנלע"ד פשוט. **צ.** **בוארון.** [ונדפס מכתבו בסוף תשובתי הנ"ל בסה"ק שו"ת **הלכה למשה** ח"ב סי' כ].

לתגובות אודות פינת "וזאת ליהודה":

ory054848460001@gmail.com

בנין עדי עד

עצות והנהגות קצרות ומעשיות
בשלוש בית וחינוך ילדים
מתוך ספר "בנין עדי עד"
מאת ראש בית ההוראה שליט"א

רב אורח

הרה"ג ר' דוד חזן שליט"א
ראש בית ההוראה תפארת ישראל
ומח"ס תא חזי

אל תמתח את החבל... שלא יקרע!

אבא אפשר לקנות...?

לא!

אבא אפשר ללכת ל...?

לא!

אבא אפשר לשחק ב...?

לא!

ויש אומרים ("המיקלים"): לא צריך, לא כדאי, פעם אחרת, נראה...

מתקרבים אנו לימי הפורים, אחד מאתגרי החינוך הבולטים הנצבים לפני ההורים בימים אלו הוא מה לאשר ומה ליישר, מה מותר ומה אסור, מה יוסיף ומה יוריד. ובאמת יש דרך ללכת, דרך ארוכה שהיא קצרה ודרך קצרה שהיא ארוכה, החכם בעיניו, ישתמש בדרך קיצור: "אסור", "לא", "אי אפשר".

האשפה (בקשות הילד) לסל וחסל... אולי חרף קצת לומר את זה, אבל על אדם זה לדעת שהוא חוטא בחינוך ילדיו שהבורא מסר בידו. כל "אסור" ו"איסור" שניתן ממנו "בשליפה", מוסיף עוד בועה של "גז" סודה ב"גיזוז חזק" ב"בקבוק" נפש הילד. כש"ינערו אותו" - יבוא זמן משבר או מצוקה - הוא רק יחפש היכן להתפרץ ולהתפוצץ.

שני כללים בידינו "עשה דוחה לא תעשה", ו"כחא דהיתרא עדיף", במקום לאסור עליו ולחלק עליו, תמצא לו דרכי היתר, פנים מאירות וחיוביות, למד את לשונך לומר: "אני מסכים בתנאי פלוני", "אני מסכים שתשחק עם אלמוני", "תוכל לקנות חפץ זה ולא זה", אבל לומר אסור ואסור לא ולא יוביל לפיצוץ.

שמה תאמר לעצמך, מה זאת עשית לנו? ומי הוא אשר בא לרדונו בתוך ביתנו? הרי אני בעצמי גם גדלתי כך, וחונכתי כך. אף אתה אמור לו כי דורנו שונה הוא מדורות עברו, הגופים חלושים והנפש עייפה - ומאידך הנסיונות המה כבירים, בדורנו זה ההורה צריך להרגיש כמורה הוראה שלא אומר על מותר אסור ועל אסור מותר, ללמוד ולדעת איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם, ועל כל זה להרבות תפלה. ובעזרת ה' יתברך יזכה וליהודים היתה ויהיה אורה - זו תורה, ושמחה ששון ויקר.

קריאת עשרת בני המן בנשימה אחת

נימא שבדיעבד יצא מ"מ אין כאן מצוה מן המובחר. וא"כ נמצא שאם אינו קורא בנשימה אחת יש כאן חסרון בגוף המצוה של הקריאה, דכיון שזהו ענין נוסף שתיקנו חכמים בצורת הקריאה הרי שבביטולו הפסיד הענין לגמרי. משא"כ הדין שלא לקרוא קצת בע"פ, הרי כיון דקי"ל רובו ככולו חשיב כאילו קרא הכל מתוך הכתב, וכמ"ש הבי"י.

ואמנם ראיתי להראש"ל הגר"י יוסף שליט"א בס' ילקוט יוסף (פורים עמ' תקט) שכתב שעדיף שיקרא מתוך הכתב אע"פ שעל ידי כך לא יוכל לקרוא בנשימה אחת, ונימק טעמו "דהא קריאה מתוך הכתב יש בזה גם משום דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בעל פה, ואילו קריאת עשרת בני המן בנשימה אחת אינה מצד איסור". וע"ש מש"כ לדון בזה.

אך לכאורה יש להעיר על טיעון זה ממה שנפסק להדיא בשו"ע (או"ח סי' מט) שכל דבר שרגיל ושגור בפי כל אין בו משום דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם על פה. והרי פשוט וברור שהמילה "זאת" בעשרת בני המן שגורה בפי כל. ובפשטות נראה מפסק השו"ע דכל דבר שרגיל ושגור בפי כל שרי לאומרו בע"פ אפילו כדי להוציא אחרים ידי חובה. וכ"כ הפר"ח שם. ואמנם דעת כמה אחרונים לחשוש לסברת האומרים שלהוציא אחרים אסור אפילו כשהוא שגור בפי כל. ועי' בכה"ח (שם ס"ק ה, ט) שהכריע דיש להחמיר היכא דאפשר. ומשמע דמעיקר הדין שרי כפשט השו"ע. וכן פסק הגר"ד יוסף שליט"א בס' הלכה ברורה (שם). וא"כ לענייננו כיון שאינו אלא חומרא, בודאי יש לעדיף את הדין לכתחילה לקרוא בנשימה אחת שנפסק בתלמוד ובשו"ע, ובפרט לאור מה שנתבאר לעיל ד"א שהוא לעיכובא, ושאפילו למקילים זהו חסרון בגוף המצוה.

ולרווחא דמילתא יש לצרף מש"כ בשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"א סי' פא) דאפשר שלא נאסה לקרות פסוק על פה אלא כשגומר כל הפסוק ע"ש. ואף מי שיחלוק עליו אפשר שבמילה אחת בלבד יודה דלא שייך איסור זה, ולא דמי לקריאת ס"ת. וזה מלבד מה שיש לצרף מחלוקת הראשונים והפוסקים אי שייך איסור זה בנביאים וכתובים, ומלבד מה שלדעת הרבה ראשונים ופוסקים איסור זה אינו אלא מדרבנן ואכמ"ל בכל זה.

לכן נראה לכאורה מכל הני טעמי תריצי שיש לבעל קורא לכתחילה לקרוא עשרת בני המן בנשימה אחת אף אם ע"ז לא יוכל לקרוא המילים "זאת" מתוך הכתב. אך כיון שהראש"ל בס' ילקוט יוסף הנ"ל פסק אחרת וכנ"ל, אשמח אם המעיין בדברינו יוכל להעמידני על דבר אמת, כדי להוציא דין זה לאשורו.

[כתובת דוא"ל להערות: dhazan@enativ.com]

במס' במס' מגילה (טז) איתא שצריך לומר עשרת בני המן בנשימה אחת. וכן נפסק בשו"ע (סי' תרצ סט"ו). ואמנם אינו מעכב בדיעבד אלא זהו דין לכתחילה כמו שכתבו התוס' (מגילה שם). וכן פסק הרמ"א. עוד מבואר בפוסקים (שו"ע שם ס"ג) דלכתחילה יש להקפיד לקרוא את כל המגילה מתוך הכתב, ובדיעבד אם קרא רובה מתוך הכתב יצא. ולכן גם בקריאת עשרת בני המן צריך להקפיד לכתחילה לקרוא את המילים "זאת" מתוך הכתב ולא בעל פה, אף שהם מרוחקות וכתובות בקצה של השורה, וזה מעכב את הקורא להסתכל כל פעם לצד השני של השורה בזמן שצריך לקרואם בנשימה אחת. וכן הזהירו הב"ח והכה"ח ועוד.

ויש להסתפק מה הדין בעל קורא שאינו יכול לקיים שניהם, גם לקרוא בנשימה אחת וגם לקרוא את כל ה"זאת" מתוך הכתב, מה עדיף לעשות, האם לקרוא בנשימה אחת (והתיבות "זאת" יקרא בעל פה), או לקרוא מתוך הכתב אבל לא בנשימה אחת. וכמובן שבכל אופן יוצא ידי חובה בדיעבד, רק השאלה איזו מעלה עדיף לתפוס לכתחילה?

ונראה לכאורה דעדיף שיקרא בנשימה אחת אע"פ שלא יוכל ע"ז לקרוא את ה"זאת" מתוך הכתב אלא בעל פה. והטעם משום דאע"ג שלגבי החיוב של נשימה אחת נפסק בשו"ע שיצא בדיעבד, מ"מ הראב"י"ה (סי' תקסד) הביא דברי הירושלמי בזה ונסתפק אם דין זה הוא רק למצוה או לעיכובא.

ובס' אגודה (מגילה טז) מבואר שהבין שכל הספק בענין זה הוא רק לגבי אמירת המילה "עשרת" שבסוף, אבל מה שצריך לומר כל השמות של עשרת בני המן בנשימה אחת זה פשיטא דהוי לעיכובא, ודלא כהתוס' הנ"ל. וכן כתב הבי"ח (סי' תרצא) כבונות האגודה ע"ש. ובס' ליקוטים מהלכות אמרכל (הל' פורים) כתב בשם מהר"ם והרוקח שאין "עיכוב" בנשימה שבין הפסוקים "כי אם בעשרת בני המן" ע"ש. משמע דס"ל שבעשרת בני המן הוי לעיכובא. וכמ"מ בס' הלכות קצובות המיוחס לרב יהודאי גאון (הל' פורים אות י). ובס' שלחן גבוה (מולכו, סי' תרצ ס"ק לד) נסתפק בדעת השו"ע אי מודה למה שפסק הרמ"א שיצא בדיעבד או ס"ל דהוי לעיכובא כפי דמשמע ליה מכמה ראשונים ע"ש. ולכן אף דאנן קי"ל כדעת התוס' וכפסק הרמ"א שאינו מעכב בדיעבד, מ"מ חזינן שדין זה עדיפא למיחש ליה כיון ד"א שהוא לעיכובא.

ועוד ראה במהרי"ל (הל' פורים אות יג) שהביא מעשה שבמגנצא החזירו את בעל הקורא לכתחילה המגילה, והעיר דמ"מ היה לו לחזור לחמש מאות איש. וכן העיר השי"ר כנה"ג (הגהות ב"י סק"ט) על הרמ"א שכתב בשם מהרי"ל שיצא בדיעבד ע"ש. ואפשר דאף הרמ"א מודה בזה דאם לא המשיך לקרוא את המגילה הו"ל כמו לכתחילה ויש לו לחזור, ולא קאמר שיצא בדיעבד אלא היכא שהמשיך. ועי' בראב"י"ה (סו"ס תקמב) שאף אם

לתרומות: 0527-150-637 | לקבלת העלון במייל: m3036006@gmail.com

ממשכת חלוקת קונטרס "ההתקנים בהלכה" לבתי הוראה, מורי צדק וכוללים העוסקים בהלכות טהרה, הכמות מוגבלת וכל הקודם זוכה. ניתן לפנות למייל ולפלי' הרשומים לעיל